

Alexandru Lapusneanul - Caracterizarea lui Motoc

Publicata in primul numar al revistei "Dacia Literara" (1840), nuvela istorica "Alexandru Lapusneanul" este considerata o capodopera a literaturi romane.

Inspirindu-se din cronica lui Grigore Ureche, Costache Negruzzi evoca aici cea de-a doua domnie a lui Alexandru Lapusneanul. (1564-1569) o epoca istorica, sangeroasa si tulbure cand luptele pentru tronul Moldovei si conflictul dintre domnitori si marii feudali ajunsera la apogeu.

Motoc este un personaj secundar fiind folosit de Voda pentru a-si pune in practica planurile diabolice. El este o personalitate istorica atestata documentar de cronica lui Grigore Ureche, transfigurat in personaj literar prin fantezia autorului, pentru a deveni o intruchipare romantica a boierului slugarnic, ipocrit si las, fiind foarte bine definit si conturat. In cronica lui Grigore Ureche, Motoc este omorat in Polonia la porunca lui Alexandru Lapusneanu. Acest destin tragic al lui Motoc a existat in realitate (istorie) dar boierul se numea Batista Veleli.

Personajul este surprins in primul an de domnie al lui Alexandru Lapusneanul (1564-1569) in mai multe locuri: dumbrava Tecuci, in palatul domnesc de la Iasi, in sala de ospete si la poarta cetatii cand este sfasiat de multime.

Vornicul Motoc este caracterizat in mod direct de catre narator. Naratorul nu isi exprima atitudinea fata de personaj dar se refera la gesturile acestuia prin care vrea sa fie remarcat de Lapusneanu "silindu-se a ride", dar in realitate el isi "simtea parul zburlindu-i-se pe cap" si dintii sai clantanind, "striga ticalosul".

Motoc este caracterizat in mod direct si de catre Alexandru Lapusneanul: "invechit de zile rele" si "deprins a te ciocoi la toti domnii". El il considera pe Motoc un intrigant, un tradator de profesie care unelteste impotriva tuturor domnitorilor pentru a-si atinge propriile interese si "pentru a trage foloase": "...ai vandut pre Despot, m-ai vandut si pre mine, vei vinde si pre Tomsa". Voievodul are dreptate, iar Motoc o dovedeste prin faptul ca desi vine ca sol a lui Tomsa sa-l induplece pe Lapusneanul sa se inapoieze, iar atunci cand constata hotararea nestramutata a lui Voda, el trece de partea acestuia si-i fagaduieste sprijinul.

Insusirile lui Motoc sunt evidentiata si indirect prin fapte, care vor ajunge pana la disperare, Motoc nemaistiind ce sa faca pentru a scapa de moarte: "plangea, tipa, suspina", "boci ca o muiere", "isi smulgea barba". Vornicul Motoc este folosit ca un instrument de catre Alexandru Lapusneanu pentru a-si pune in practica planurile malefice.

Personajul este caracterizat in mod indirect si prin limbajul folosit. Fiind iertat de domnitor, devine slugarnic si in permanenta, doreste sa intre in gratiile stapanului care-l flateaza si-l linguseste, aprobandu-i toate vorbele, chiar daca are o alta convingere intima iar linguseala ajunge pana cand simuleaza o stare slufeteasca asemenea celei a domnitorului "ai urmat cu mare intelepciune".

Toate acestea releva si o viclenie nativa, prin care scapa de numeroase incurcaturi. Dar cand constata ca nu mai e nici o scapare, lasitatea lui devine nimarginita, ridicola si "da o reprezentatie comica de lasitate, invocand ajutorul divin" (A.D.Piru) si incercand sa obtina bunavointa domnitorului: "O pacatosul de mine", "Oh! Nenorocitul de mine", "Maica, preacurata fecioara", "Milostive doamne" etc.. li propune mai intai sa dea cu tunurile in multimea de la poarta si apoi ii cere ragaz pentru a-si arandui casa si a se spovedii. "Sa moara toti... sint niste prosti". Incercarile lui sunt zadarnice, caci el ramane pentru Lapusneanul "un talhos si un vanzator", pe care-l da multimii, acestia sfasiindu-l.

Din punct de vedere al mijloacelor de expresivitate artistica, antiteza romantica domina textul, pusa mai ales in evidenta prin relatiile dintre personaje: Lapusneanul-Motoc (Calaul si victima) si Lapusneanul-Ruxandra (Demonul si ingerul).

Vornicul Motoc ramane intruchiparea acelei boierimi insetate de avere si se inscrie, fiind un important personaj din literatura romana.